

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ТРЕНДОВИ У КРЕДИТНОЈ АКТИВНОСТИ

Друго тромесечје 2019. године

Београд, септембар 2019. године

Уводна напомена

Извештај *Трендови у кредитној активности* објављује се ради што бољег разумевања ситуације на домаћем кредитном тржишту. У њему се детаљно разматрају кретање кредитне активности, цена задуживања привреде и становништва, као и услови на кредитном тржишту на основу фактора који одређују понуду и тражњу за кредитима.

Кредитни агрегати представљају квантификацију кретања на овом тржишту и израчунавају се на основу статистике биланса стања банкарског сектора, која обезбеђује податке о стању потраживања домаћих банака по основу кредита. Ако се узме у обзир релативно високо учешће девизно индексираних кредита у кредитном портфолију, прираст и стопе раста кредита израчунавају се по искључењу ефекта промене курса динара према осталим валутама заступљеним у кредитном портфолију.

У извештају се користе и резултати анкете о кредитној активности банака, коју Народна банка Србије спроводи од почетка 2014. године. Учешће банака у анкети је добровољно. Захваљујући анкети, знатно је унапређено сагледавање ситуације на домаћем кредитном тржишту, јер пружа увид у ставове представника банака о оствареним и очекиваним променама на страни понуде кредита, као и на страни тражње приватног сектора за кредитима.

Користе се и резултати анкете коју је Европска инвестициона банка развила у контексту Бечке иницијативе 2, која прати процес смањења изложености међународних банкарских групација и пратећих ограничења кредитне активности. Анкета се спроводи од октобра 2012, два пута годишње, и прати супсидијаре међународних банкарских групација у земљама централне и југоисточне Европе – њихове стратегије, тржишне услове и очекивања. Циљ анкете је сагледавање ефеката понуде и тражње на кредитну активност, као и утицаја домаћих и међународних фактора на услове понуде и тражње. Из Србије, у овој анкети учествује десет банака, чија актива чини око 50% укупне активе банкарског сектора Србије.

СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ

БДП – бруто домаћи производ

д.с. – десна скала

л.с. – лева скала

млн – милион

млрд – милијарда

мг. – међугодишње

NPL – проблематични кредити

п.п. – процентни поен

П – полугодиште

Т – тромесечје

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

Садржај

Резиме	6
I. Сектор привреде	8
1. Кредити привреди	8
2. Цена задуживања привреде	10
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности	11
II. Сектор становништва	13
1. Кредити становништву	13
2. Цена задуживања становништва	15
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности	16
Методолошке напомене	17

Резиме

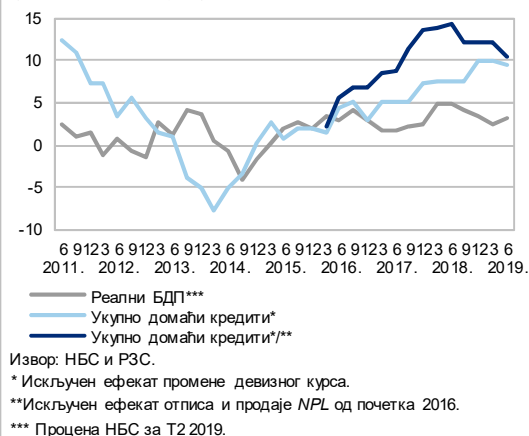
Кредитна активност наставила је да бележи релативно висок међугодишњи раст, који је у јуну по искључењу ефекта промене девизног курса¹ износио 9,4% и готово подједнако био вођен растом кредита привреди и становништву, који су у јуну били виши за 8,9% и 9,7%, респективно него пре годину дана. Раст кредитне активности подржан је растом економске активности и позитивним трендовима на тржишту рада. Као и раније, томе су допринели и повољни услови финансирања приватног сектора, при чему су се каматне стопе на кредите становништву спустиле на нове минимуме у јуну. Услови финансирања остали су повољни захваљујући претходном ублажавању монетарне политике, још увек ниским каматним стопама на међународном тржишту новца, сниженој премији ризика земље и повећаној конкуренцији међу банкама.

Истовремено, банке су наставиле са активностима решавања проблематичних кредита у 2019. и уколико се из обрачуна изузму ефекти отписа и продаје ових кредита², раст кредитне активности још је израженији – међугодишњи раст укупних кредита у јуну је износио 10,5%, од чега привреди 10,6%, а становништву 10,2%. Иако се кредитна активност убрзава, учешће кредита у бруто домаћем производу и даље је испод дугорочног тренда,³ тако да не представља ризик ни по ценовну ни по финансијску стабилност.

Кредити привреди повећани су у другом тромесечју за 25,2 милијарде динара, вођени кредитима за инвестиције. Посматрано по делатностима, највише су кредитирана предузећа из области саобраћаја, пословања некретностима и грађевинарства. Износ новоодобрених кредита привреди у другом тромесечју, искључујући рефинансиране кредите код исте банке, био је виши је за 26,2% него у истом периоду претходне године, при чему је преко 60% нових кредита одобрено

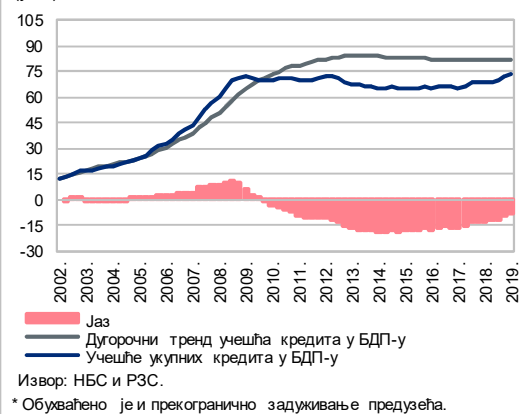
Кредитна активност наставила је да бележи висок међугодишњи раст у Т2

(мг. стопе раста, у %)

Учешће укупних кредита* у БДП-у и даље је испод дугорочног тренда

(у %)

сегменту микро, малих и средњих предузећа. Оваква кретања у складу су са оценама банака изнетим у анкетама о кредитној активности о снажном расту тражње привреде за кредитима, пре свега у сегменту малих и средњих предузећа. Према оцени банака изнетој у анкети Европске инвестиционе банке, раст тражње за кредитима предузећа у Србији је био виши од просека региона. Међу новоодобреним кредитима, најзаступљенији су били кредити за обртна средства, које је су највише користила микро, мала и средња предузећа, као и кредити за инвестиције, који су претежно одобрени великим предузећима. Захваљујући високој реализацији која је већ дуже време указује на позитивне тенденције у инвестиционој активности предузећа, инвестициони кредити су од маја постали најзаступљенија категорија кредита привреди, са учешћем од 41,9% у јуну.

¹ Обрачунато по курсу динара према евр, швајцарском франку и долару на дан 30. септембра 2014. (гзв. програмски курс који се користи за потребе праћења аранжмана са Међународним монетарним фондом), при чему је узета у обзир валутна структура потраживања по основу кредита.

² Искључен ефекат отписа и продаје проблематичних кредита од почетка 2016. године. Закључно с јуном 2019, банке су отписале 189,3 млрд динара проблематичних кредита, а продале 91,9 млрд динара проблематичних кредита, који су се у том тренутку налазили у њиховим билансима.

³ Рачунато у складу с методологијом за утврђивање стопе контрацикличног заштитног слоја капитала, закључно са Т1 2019.

Кредити становништву су током другог тромесечја повећани за 18,9 млрд динара, при чему се највећи део раста односио на раст готовинских кредита, док је под утицајем отписа дела вредности (38%) приликом конверзије стамбених кредита индексираних у швајцарским францима у кредите индексираних у еврима, стање укупних стамбених кредита смањено. Ако се искључи ефекат отписа приликом конверзије (17,9 млрд динара) стамбени кредити су у другом тромесечју остварили раст од 12,6 млрд динара, указујући на наставак повољних кретања на овом тржишном сегменту. Обим новоодобрених кредита становништву у другом тромесечју је, ако се искључе рефинансирани кредити код исте банке, био виши за 2,6% него пре годину дана. Готовински кредити чинили су нешто мање од половине укупних нових кредита становништву, при чему је њихова реализација нешто нижа него пре годину дана, што потврђује да мере Народне банке Србије из децембра 2018. усмерене на ненаменско необезбеђено кредитирање становништва по неоправдано дугим роковима отплате, дају резултате. С друге стране, на повећан износ новоодобрених стамбених кредита утицали су конверзија кредита индексираних у швајцарским францима у кредите индексираних у еврима и опоравак тржишта непокретности.

Крајем јуна динарски пласмани чинили су **33,2% укупних пласмана привреди и становништву**. У односу на крај 2018. динаризација укупних пласмана виша је за 0,2 процентна поена. Посматрано по секторима, динаризација пласмана становништву је у јуну достигла максималних 55,0%, док је динаризација пласмана привреди износила 14,3%.

Позитивна кретања на тржишту кредита огледају се и у одличним резултатима Стратегије за решавање питања проблематичних кредита. За мање од четири године откако је Стратегија усвојена, износ проблематичних кредита смањен за преко 71%. **И учешће проблематичних кредита у укупним кредитима наставило је да се смањује**, чему поред активности на решавању питања проблематичних кредита, доприносе позитивна кретања у кредитној активности и стабилан и одрживи раст привредне активности. **У јуну је се овај показатељ спустио на нови минимум од 5,2%**, што је ниже за 0,5 процентних поена него крајем 2018, а за 17,2 процентна поена у односу на јул 2015. тј. непосредно пре почетка примене Стратегије.

I. Сектор привреде

1. Кредити привреди

Вођен инвестиционим кредитирањем, мг. раст кредита привреди је убрзао током Т2 и у јуну је, по искључењу ефекта девизног курса, износио 8,9%. Притом, банке су наставиле са активностима решавања питања *NPL*, чији су показатељи додатно побољшани. Ако се искључи ефекат отписа и продаје *NPL* од почетка 2016, мг. раст кредита привреди у јуну је износио 10,6%.⁴

Након уобичајено слабије реализације током Т1, кредити привреди су у Т2, по искључењу ефекта промене девизног курса, повећани за 25,2 млрд динара, што је дупло више него у истом периоду претходне године. Притом, већи део тог раста односио се на привредна друштва, док се око 30% односило на кредитирање јавних предузећа. Посматрано у номиналном изразу, стање кредита привреди у јуну је износило 1.166,6 млрд динара, а њихово учешће у оцењеном годишњем БДП-у⁵ 22,5% што је за 0,2 п.п. више него у марту.

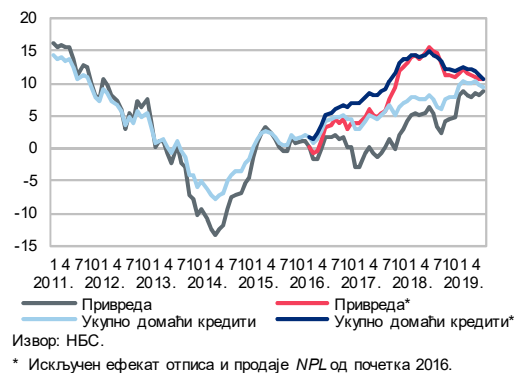
Посматрано по делатностима, раст кредита привреди у Т2 вођен је пре свега кредитирањем предузећа из области саобраћаја, пословања некретностима и грађевинарства, а у мањој мери и трговине. Посматрано по наменама, скоро четири петине раста у Т2 односило се на инвестиционе кредите, чиме је њихов мг. раст у јуну достигао 20,2%, а учешће у укупним кредитима привреди 41,9%. Тиме су постали најзаступљенија категорија кредита привреди, а следе их кредити за обртна средства са учешћем од 41,2%. За разлику од инвестиционих, мг. раст кредита за обртна средства успорава, и у јуну је износио 3,5%, што може указивати на то да је у условима побољшане ликвидности и профитабилности, привреда све више усмерена на финансирање инвестиција и трајних обртних средстава.

Обим новоодобрених кредита привреди током Т2 (287,9 млрд динара) већи је за 37,0% него у истом периоду прошле године, односно за 26,2% по искључењу рефинансираних кредита код исте банке. Највише су одобравани кредити за обртна средства (125,0 млрд динара), при чему је сегменту

⁴ Од почетка 2016. године закључно с јуном 2019, банке су отписале 140,4 млрд динара *NPL* од привреде, а продале 89,5 млрд динара *NPL*, који су се у том тренутку налазили у њиховим билансима.

⁵ БДП остварен у последња четири тромесечја.

Кредити привреди убрзали су раст у Т2
(мг. стопе раста по програмском курсу, у %)

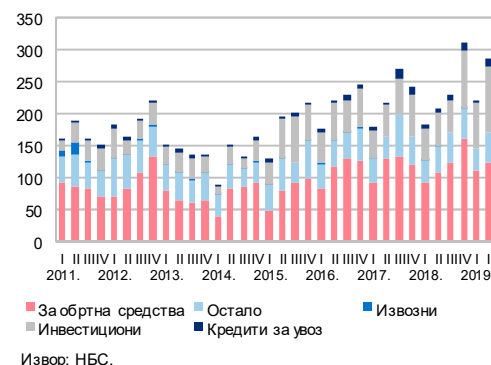
Раст кредита привреди у Т2 био је двоструко виши него пре годину дана
(прираст, у млрд RSD)

Највећи део потраживања од привреде чине кредити прерађивачкој индустрији и трговини
(стања, у млрд RSD)

Учешће инвестиционих у новоодобреним кредитима привреди наставља да расте
(новоодобрени кредити, у млрд RSD)

привреде који чине микропредузећа, мала и средња предузећа одобрено преко 70% тих кредита. Високу реализацију забележили су и инвестициони кредити (104,3 млрд динара), а највећи износи одобрени су великим предузећима. Обим нових инвестиционих кредита у Т2, по искључењу рефинансираних кредита код исте банке, већи је за 89,6% у односу на исти период прошле године – што указује на наставак позитивних тенденција у погледу инвестиционе активности предузећа.

Динаризација пласмана привреди је у јуну износила 14,3%, што је за 1,0 п.п. ниже него у марту. На нижи степен динаризације одражава се интензивније девизно индексирано кредитирање⁶, а делом и активности банака на решавању *NPL*, тј. отпис и продаја тих потраживања лицима ван банкарског сектора, која углавном имају динарски предзнак. Истовремено, учешће евроиндексираних пласмана и пласмана у еврима у јуну (85,0%) повећано је за 1,1 п.п., док учешћа пласмана у доларима (0,5%) и пласмана у швајцарским францима (0,2%) нису промењена у односу на крај Т1.

Износ *NPL* привреде наставио је да се смањује и у Т2, чему доприносе успешно спровођење Стратегије за решавање питања проблематичних кредита⁷ и Одлука о рачуноводственом отпису билансне активе банке, која је у примени од септембра 2017. То је, уз раст кредитне активности утицало да се у Т2 учешће *NPL* у укупним кредитима привреди **смањи** за 0,4 п.п. на 4,6%, а привредним друштвима за 0,3 п.п. на 4,7% у јуну. Осим на агрегатном нивоу, учешће *NPL* код скоро свих делатности достигло је нове историјске минимуме током Т2, при чему се у односу на почетак примене Стратегије најизраженије смањење бележи код сектора грађевинарства, пословања некретностима и трговине.

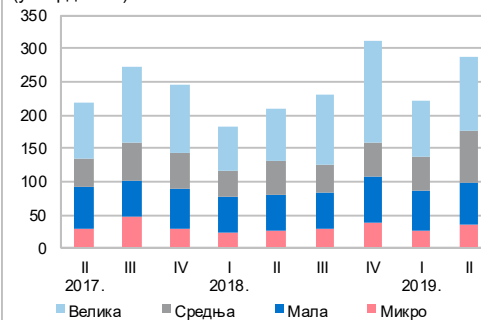
Смањењем *NPL* умањује се системски ризик, мада је са аспекта финансијске стабилности важно нагласити да ни када су били на вишем нивоу, *NPL* нису угрожавали стабилност финансијског сектора, ако се има у виду чињеница да су били у потпуности покривени регулаторним резервама и рачуноводственим исправкама. Исправка вредности укупних кредита у односу на бруто *NPL* у јуну је износила 79,5%,

⁶ У Т2 је 12,7% новоодобрених кредита било у динарима, при чему је највећи степен динаризације кредита забележен код микро и великих предузећа (по 14,1%).

⁷ Активности предвиђене Акционим планом Народне банке Србије (http://www.nbs.rs/internet/latinica/55/npl/akcioni_plan.pdf), које су усмерене на јачање капацитета банака за решавање *NPL* и давање доприноса развоју тржишта *NPL*, у потпуности су спроведене, неке и пре рока, и њихова примена је била један од важних фактора снажног пада *NPL* од 2016. и надаље.

Више од три петине нових кредита у Т2 одобрено је микро, малим и средњим предузећима

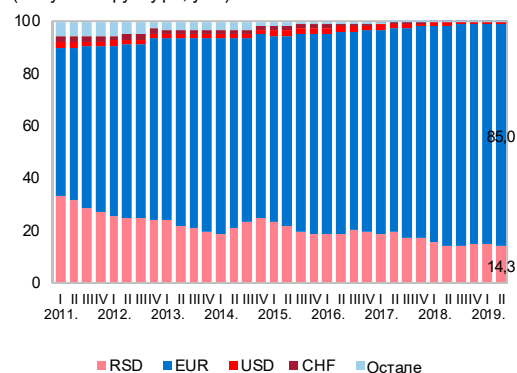
(у млрд RSD)

Извор: НБС.

Динаризација потраживања од привреде је снижена током Т2

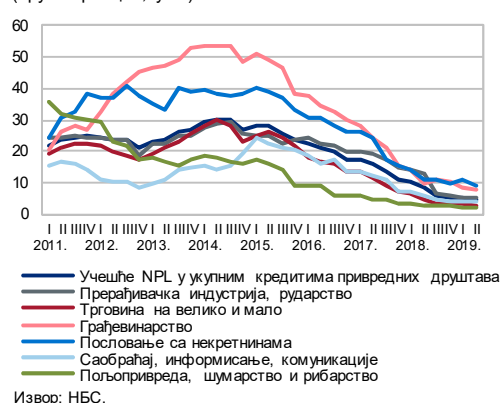
(валутна структура, у %)

Извор: НБС.

Учешће *NPL* код већине делатности спустило се на нове минимуме у Т2

(бруто принцип, у %)

Извор: НБС.

док је исправка вредности *NPL* била на нивоу од 60,8% *NPL*. Домаћи банкарски сектор високо је капитализован, што потврђује вредност показатеља адекватности капитала, која је крајем јуна износила 23,2%, што је знатно изнад прописаног минимума од 8%, при чему се овај показатељ након увођења стандарда Базел III⁸ у домаћи регулаторни оквир нашао на вишем нивоу.

2. Цена задуживања привреде

Након снажног пада у периоду од 2013 до 2016, каматне стопе на кредите наставиле су да се смањују и у наредним годинама и током Т2 су се кретале близу историјски најнижих нивоа у режиму таргетирања инфлације. Таква кретања резултат су претходног ублажавања монетарне политике Народне банке Србије, нижих каматних стопа на тржишту новца у зони евра, ниже премије ризика земље, као и појачане конкуренције између банака на кредитном тржишту. Захваљујући паду каматних стопа у протеклом периоду, трошкови привреде по основу камата знатно су смањени, иако је коришћење кредита повећано, што је доприносило и расту профитабилности српске привреде.

Просечна пондерисана каматна стопа на нове динарске кредите привреди у јуну (5,1%) била је нижа за 0,1 п.п. у односу на март, под утицајем пада каматних стопа на инвестиционе и остале некатегорисане кредите. У односу на крај 2018. просечна цена динарских кредита привреди нижа је за 0,6 п.п. а за 11,4 п.п. у односу на мај 2013, када је започето ублажавање монетарне политике Народне банке Србије. Очекујемо да ће се и последња снижења референтне каматне стопе из јула и августа, пренети као и до сада на нижу цену динарских кредита, чиме ће се наставити подршка Народне банке Србије привредном расту.

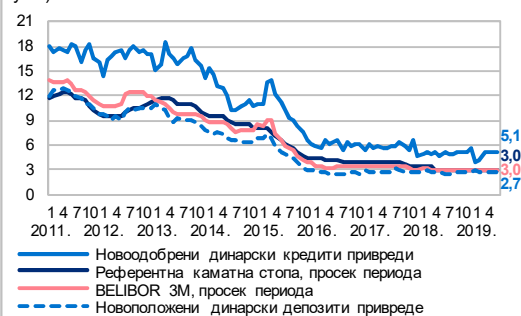
Посматрано по наменама, у јуну су каматне стопе на динарске инвестиционе кредите (5,7%) и остале некатегорисане кредите (4,9%) биле ниже него у марту, док је каматна стопа на кредите за обртна средства (4,9%) повећана. Посматрано по величини предузећа, цена динарског задуживања великих (4,8%), малих (5,2%) и микро (6,1%) предузећа била је нижа, а средњих (5,0%) виша него у марту.

Просечна пондерисана каматна стопа на новоодобрене кредите привреди у еврима и евроиндексиране кредите била је непромењена у односу на март и у јуну је износила 2,8%, што је незнатно више (за 0,1 п.п.) него крајем 2018, а за

⁸ Регулаторни оквир стандарда Базел III примењује се од 30. јуна 2017. године, када је почела примена Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС”, бр. 103/2016 и 103/2018), којом је у домаћу регулативу уведен овај стандард.

Каматне стопе на динарске кредите остале су повољне током Т2

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

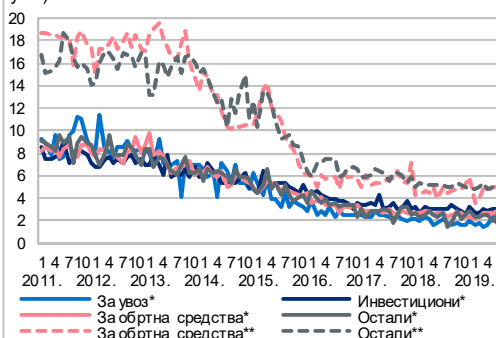
И цена девизних кредита привреди остала је повољна и у Т2*

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Каматне стопе на све врсте кредита привреди вишеструко су ниже него пре шест година

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

4,5 п.п. ниже у односу на мај 2013. Посматрано по наменама, током Т2 снижене су стопе на евроиндексирани инвестиционе и остале некатегорисане кредите, на 3,0% и 2,5%, респективно. С друге стране, каматне стопе на кредите за обртна средства (2,8%) и кредите за увоз (1,9%) су повећане. Притом, током Т2 смањена је цена задуживања микро и малих предузећа, на 3,5% и 3,0%, респективно, док су се средња и велика предузећа задуживала по стопи од 2,7%, што је више него у марту.

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности

Резултати јулске анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака показују да су кредитни стандарди по којима су одобравани кредити привреди у Т2, четврто тромесечје заредом, остали готово непромењени, при чему је као и раније, конкуренција упућивала на ублажавање стандарда. Банке очекују ублажавање кредитних стандарда привреди у Т3, чему би уз повећану тржишну конкуренцију, требало да допринесу и нижи трошкови извора средстава, позитивна очекивања у погледу опште економске ситуације и већа спремност за преузимање ризика.

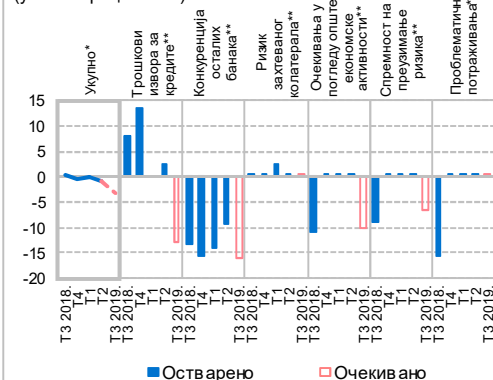
Према резултатима анкете, током Т2 банке су наставиле да повећавају максималну рочност кредита, а ублажени су и захтеви у погледу колатерала, при чему су се ови повољнији услови пре свега односили на задуживање малих и средњих предузећа у девизном знаку. С друге стране марже, провизије и накнаде су повећани. За Т3 банке очекују даље ублажавање захтева у погледу колатерала и продужење рочности, које ће бити компензовано благим поопштравањем ценовних услова кредита.

У складу са очекивањима, тражња предузећа за кредитима наставила је да расте у Т2, и потицала је највећим делом од великих предузећа, а затим пољопривредника и малих и средњих предузећа. Раст тражње односио се на девизне и девизно индексирани кредите и био је вођен потребом за финансирањем обртних средстава и капиталних инвестиција, а у мањој мери и финансирањем аквизиција и реструктурирањем дугова. Даљи раст тражње, подједнако вођен финансирањем инвестиција и обртних средстава, очекује се и у Т3.

Позитивне оцене кретања на тржишту кредита привреди огледају се и у резултатима Анкете о кредитној активности у земљама средње и

Кредитни стандарди за привреду остали су готово непромењени четврто тромесечје заредом

(у нето процентима)

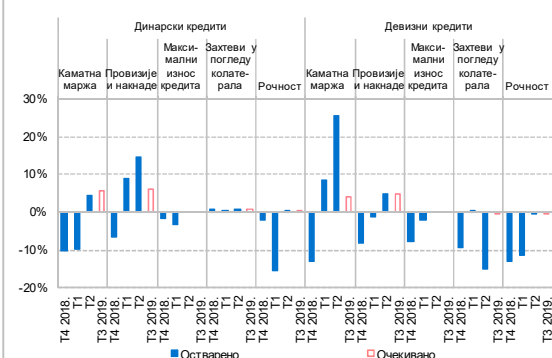
Извор: НБС.

* Позитивне вредности указују на поопштравање, а негативне на ублажавање кредитних стандарда у односу на претходно тромесечје.

** Позитивне вредности указују на допринос датог фактора поопштравању, а негативне ублажавању кредитних стандарда.

Већина услова одобравања кредита привреди била је повољнија током Т2

(у нето процентима)

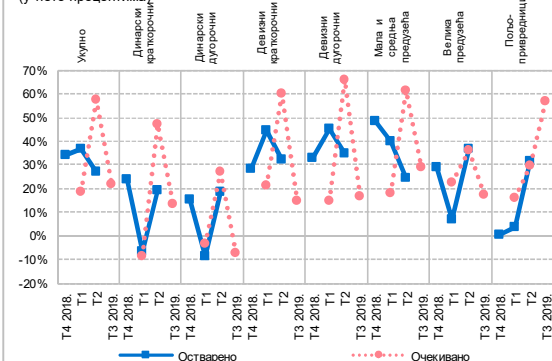

Извор: НБС.

* Позитивна вредност указује на поопштравање услова, негативна на ублажавање услова.

Раст тражње великих предузећа и пољопривредника је у Т2 био у складу с очекивањима из Т1

(у нето процентима)

Извор: НБС.

* Позитивна вредност указује на повећање тражње, негативна на смањење тражње.

југоисточне Европе, коју два пута годишње спроводи ЕИБ.⁹ Истакнут је здрав раст тражње привреде за кредитима (посебно малих и средњих предузећа), који је био виши од просека региона, као и побољшање квалитета кредитних захтева. Банке учеснице ове анкете оцениле су да су, као и у остатку региона, кредитни стандарди за мала и средња предузећа ублажени, на шта је утицало даље побољшање показатеља *NPL* и обезбеђивање средстава за финансирање унутар банкарске групације.

⁹ У овој анкети учествује десет банака из Србије, чија актива чини нешто мање од половине укупне aktive банкарског сектора Србије (https://www.eib.org/attachments/efs/economics_cesee_bls_2019_h1_en.pdf).

II. Сектор становништва

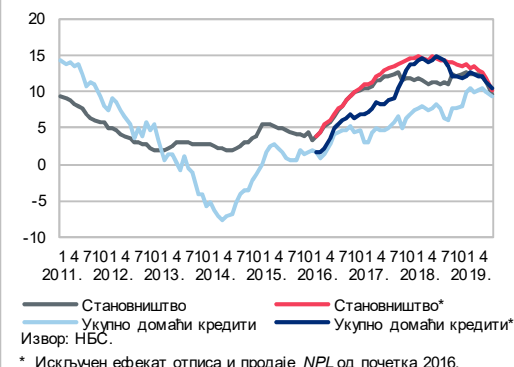
1. Кредити становништву

Кредити становништву успорили су м.г. раст током Т2, који је, искључујући ефекат промене девизног курса, у јуну износио 9,7%, док је по искључењу ефекта отписа и продаје *NPL*, тај раст износио 10,2%¹⁰. На успоравање је у највећој мери утицао отпис приликом конверзије стамбених кредита индексираних у швајцарским францима у кредите у еврима, која је започета у мају, а у највећој мери спроведена током јуна.¹¹ Поред тога, успоравању је допринела и мања реализација готовинских кредита него у истом периоду претходне године. Стање кредита сектору становништва у јуну је износило 1.046,0 млрд динара, што чини око 46% кредитних потраживања банака од немонетарног сектора, док је њихово учешће у оцењеном годишњем БДП-у¹² било непромењено у односу на март и износило је 20,2%.

Посматрано на нивоу тромесечја, кредити становништву су у Т2, по искључењу ефекта промене девизног курса, повећани за 18,9 млрд динара, или за 1,8%. Од тога, 18,3 млрд динара односило се на раст готовинских кредита, док је под утицајем отписа дела вредности (38%) приликом конверзије стамбених кредита индексираних у швајцарским францима у кредите индексиране у еврима, стање укупних стамбених кредита током Т2 смањено за 5,3 млрд динара. Ако би се искључио ефекат отписа приликом конверзије (17,9 млрд динара) стамбени кредити би остварили раст у Т2 од око 12,6 млрд динара, односно око 18,9 млрд динара од почетка године, што указује на наставак повољних кретања на овом тржишном сегменту. Као и раније, расту у Т2 доприносило је и кредитирање предузетника, који су највише користили кредите за обртна средства и инвестиције. Истовремено, задуживање по кредитним картицама и прекорачења по текућим рачунима нису значајније промењени у односу на март.

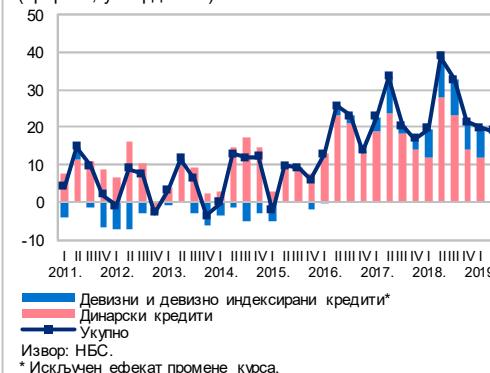
Међугодишњи раст кредита становништву успорио је током Т2

(м.г. стопе раста по програмском курсу, у %)

Раст кредита становништву и даље је вођен динарским кредитирањем

(прираст, у млрд RSD)

¹⁰ Искључен ефекат отписа и продаје *NPL* од почетка 2016. године. Закључно с јуном 2019, банке су отписале 44,0 млрд динара *NPL* од становништва и продале 1,8 млрд динара потраживања од предузетника.

¹¹ Закон о конверзији стамбених кредита индексираних у швајцарским францима („Сл. гласник РС“, бр. 31/2019) ступио је на снагу 7. маја, и прописује следеће услове приликом конверзије: отпис 38% преосталог дуга (главнице и доспеле, а ненаплаћене редовне камате), важећу каматну стопу банке за стамбене кредите на дан 31. марта 2019, али не већу од 3,4%+3M/6M *Euribor* (за варијабилне каматне стопе) или 4% (за фиксну каматну стопу). Република Србија надокнадиће банци 15% преосталог дуга који је предмет конверзије.

¹² БДП остварен у последња четири тромесечја.

У структури кредита становништву, посматрано по намени, најзаступљенији су готовински и стамбени кредити, чија су учешћа у јуну износила 41,9% и 36,4%, респективно. На потрошачке кредите, које највећим делом чине динарски кредити за куповину мобилних телефона и беле технике, као и девизно индексирани кредити за куповину аутомобила, у јуну се односило 7,1% кредита становништву.

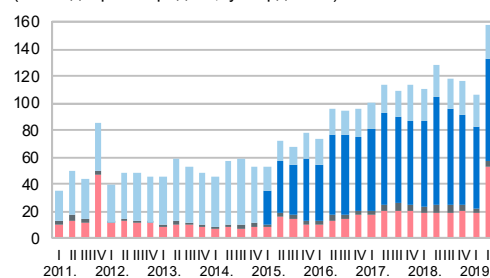
Обим новоодобрених кредита становништву у Т2 (158,4 млрд динара) био је за 23,8% већи него у истом периоду прошле године, односно за 2,6% по искључењу рефинансираних кредита код исте банке. Најзаступљенији су били готовински кредити (47,6%), који су преко 99% у динарима. Њихова реализација у односу на исти период прошле године нижа је за 4,2%, односно за 8,0% уколико се искључе рефинансирани кредити код исте банке – што потврђује да су мере Народне банке Србије донете у децембру 2018. године утицале на благо смањење раста готовинских кредита. Износ новоодобрених стамбених кредита (53,5 млрд динара) скоро је три пута већи него у истом периоду прошле године, односно за 37,6% по искључењу рефинансираних кредита код исте банке. Већи износ новоодобрених стамбених кредита је једним делом резултат опоравка стамбеног кредитирања и тржишта непокретности, а већим делом конверзије кредита индексираних у швајцарским францима у кредите индексираних у еврима.

И у Т2 је више од половине (57,7%) новоодобрених кредита становништву било у динарима, што је допринело да динаризација пласмана становништву буде додатно повећана у Т2 (за 1,2 п.п.) и достигне нови максимум у јуну од 55,0%. Даљи раст стамбеног кредитирања и конверзија стамбених кредита индексираних у швајцарским францима у евроиндексираних утицали су да учешће евроиндексираних пласмана и пласмана у еврима буде повећано за 3,7 п.п., на 44,1%, а учешће пласмана у швајцарским францима смањено за 4,9 п.п., на 0,9% у јуну.

Учешће NPL у укупним кредитима становништву није промењено у односу на минимум с краја 2018, тако да је и у јуну износило 4,4%.¹³ Притом, учешће NPL код стамбених кредита је смањено на 4,2%, а у паду су била и учешћа NPL код кредитних картица и прекорачења по текућим рачунима. Истовремено, то учешће је код потрошачких кредита било непромењено (3,7%), а код готовинских повећано за 0,1 п.п., на 4,1%.

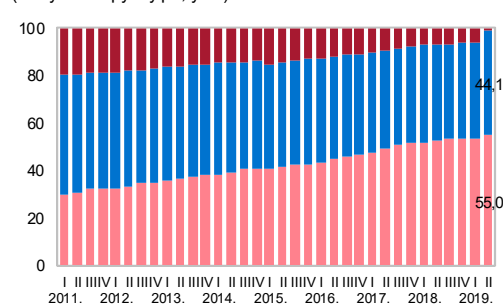
¹³ Ако се укључе предузетници и приватна домаћинства, учешће је такође на истом нивоу као крајем прошле године (4,4%).

Највећи део новоодобрених кредита чинили су готовински и стамбени кредити
(новоодобрени кредити, у млрд RSD)

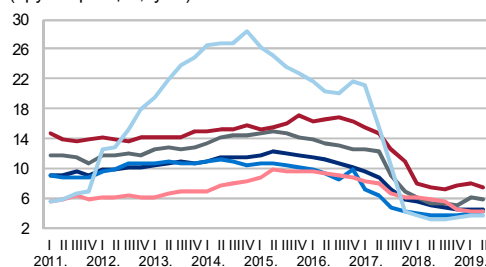
Извор: НБС.
* До децембра 2014. године у категорији „Остали кредити“ подразумевали су се готовински и остали кредити заједно.

Динаризација пласмана становништву бележи нове највише вредности у Т2
(вალутна структура, у %)

Извор: НБС. RSD EUR CHF

Учешће NPL у укупним кредитима становништву задржало се на минимуму
(брutto принцип, у %)

Извор: НБС.
Учешће NPL у укупним кредитима становништву
Кредитне картице
Стамбени
Минусни салдо по ТР
Потрошачки

2. Цена задуживања становништва

Трошкови задуживања становништва, и динарски и у евро знаку, спустили су се на нове минимуме током Т2. Поред тога, додатно су смањени и расходи грађана по основу отплате постојећих кредита, што се позитивно одражава на расположиви доходак становништва.

Просечна пондерисана каматна стопа на динарске кредите становништву смањена је за 0,3 п.п. у Т2 и у јуну је забележила нову најнижу вредност (9,75%). У односу на мај 2013, када је започет циклус ублажавања монетарне политике Народне банке Србије, она је снижена за 10,8 п.п. Пад просечне каматне стопе у Т2 био је одређен падом каматне стопе на готовинске (за 0,2 п.п., на 10,05% у јуну) и остале кредите (за 0,9 п.п., на 8,8%), док су стопе на потрошачке и кредите за адаптацију стамбеног простора повећане за по 0,6 п.п., на 5,5% и 11,3%, респективно. Очекујемо да ће се као и сва претходна снижења, и јулско и августовско снижење референтне каматне стопе, пренети на нижу цену динарских кредита становништву.

И просечна каматна стопа на кредите становништву у еврима и динарске евроиндексиране кредите забележила је нови минимум у јуну (3,3%). У односу на март ова стопа је снижена за 0,8 п.п., а за 4,8 п.п. у односу на мај 2013. Пад просечне каматне стопе дугује се знатно већем учешћу новоодобрених евроиндексираних стамбених кредита становништву у укупним евроиндексираним кредитима становништву, у великој мери услед примене Закона о конверзији стамбених кредита индексираних у швајцарским францима, а код којих је иначе каматна стопа нижа у односу на кредите за остале намене. Каматна стопа на стамбене кредите у јуну је износила 3,0%, и у односу на март повећана је за 0,2 п.п., такође под утицајем конверзије. Истовремено, каматна стопа на евроиндексиране потрошачке кредите (4,7%) била је иста као у марту, док су повећане стопе на остале (за 0,2 п.п. на 5,9%) и готовинске кредите (за 0,1 п.п., на 3,1%).

У јуну се просечна цена динарских кредита становништву спустила на нови минимум*
(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

И цена девизног задуживања се спустила на најнижи ниво у јуну*
(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Посматрано по наменама, каматне стопе на нове кредите становништву остале су ниске и у Т2
(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности

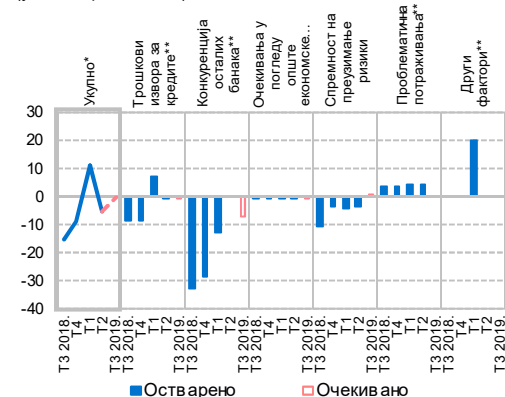
Резултати јулске анкете о кредитној активности показују да су, према оцени банака, кредитни стандарди становништву током Т2 били ублажени, што је у складу са очекивањима банака изнетим у априлској анкети. Под утицајем позитивних очекивања у погледу будуће економске активности и веће спремности на преузимање ризика стандарди су ублажени за девизно индексиране стамбене кредите и потрошачке кредите (и динарске и девизно индексиране). Код динарских готовинских и кредита за рефинансирање настављено је поштравање, мада у мањој мери него у Т1. За Т3 банке очекују незнатно ублажавање стандарда под дејством конкуренције.

Банке су оцениле да су у Т2 услови задуживања становништва били повољнији по основу нижих каматних маржи, продужења рочности кредита и блажих захтева у погледу колатерала. Банке очекују да ће ови услови бити додатно ублажени и у Т3, а очекују и повољније услове који се односе на вредност хипотеке и потребно учешће за кредит.

Према оцени банака, становништво је током Т2 повећало своју тражњу за готово свим врстама кредита. Раст тражње био је вођен позитивном ситуацијом на тржишту непокретности, набавком трајних потрошних добара и рефинансирањем обавеза. Наставак таквих тенденција и подједнак раст тражње као у Т2, банке очекују и током Т3.

На сличне закључке упућују и резултати ЕИБ-ове Анкете о кредитној активности у земљама средње и југоисточне Европе¹⁴, у којима је истакнут раст тражње становништва за кредитима на здравим основама при чему је позитиван утицај фактора на тражњу становништва за кредитима (изгледи тржишта непокретности, поверење потрошача и потрошња невезана за куповину непокретности) био изнад просека региона. Посебно је наглашен раст тражње становништва за стамбеним кредитима, код којих је побољшан и квалитет кредитних захтева, а стопа одобрења тих захтева била знатно изнад просека региона.

Кредитни стандарди за становништво су ублажени у Т2, као што је и очекивано
(у нето процентима)

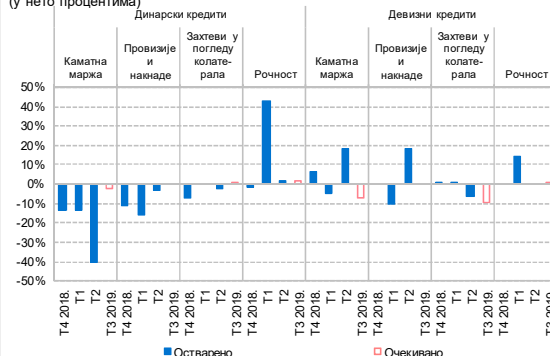

Извор: НБС.

* Позитивне вредности указују на поштравање, а негативне на ублажавање кредитних стандарда у односу на претходно тромесечје.

** Позитивне вредности указују на допринос датог фактора поштравању, а негативне ублажавању кредитних стандарда.

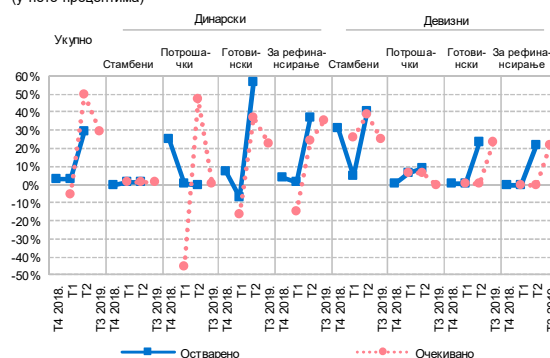
У Т2 ублажени су захтеви у погледу колатерала, као и каматна маржа за динарске кредите
(у нето процентима)

Извор: НБС.

* Позитивна вредност указује на поштравање услова, негативна на ублажавање услова.

У Т2 је раст тражње за готовинским кредитима био виши, од очекивања, а за стамбеним кредитима у складу са очекивањима
(у нето процентима)

Извор: НБС.

* Позитивна вредност указује на повећање тражње, негативна на смањење тражње

¹⁴ Анкета се спроводи два пута годишње, последња анкета се односи на период од септембра 2018. до марта 2019.

Методолошке напомене

- Кредити подразумевају потраживања банака по основу главнице кредита.
- Пласмани обухватају потраживања по основу кредита, камата и накнада, датих депозита, хартија од вредности и акција предузећа.
- Све врсте потраживања исказане су по бруто принципу, тј. нису умањене за исправке вредности.
- Динарски пласмани су пласмани одобрени у динарима без девизне клаузуле. Под девизном клаузулом подразумева се валутна клаузула којом се утврђује заштита од ризика промене курса динара.
- При искључивању ефекта курса, обрачунато полазећи од оригиналне валутне структуре и по курсу динара према еврџ, америчком долару и швајцарском франку на дан 30. септембра 2014.
- Нови послови укључују све финансијске аранжмане (кредити и депозити) за које су услови уговорени први пут у току месеца о коме се извештава, као и све постојеће уговоре за које су нови услови поново уговорени (анексирани), уз активно учешће клијента.
- Користи се секторска класификација монетарне статистике. Сектор привреде обухвата јавна предузећа, привредна друштва и нефинансијски сектор у стечају, а сектор становништва – становништво, предузетнике, приватна домаћинства са запосленим лицима и регистроване пољопривредне произвођаче. Изузетно:
 - у новоодобреним кредитима, у сектор становништва укључене су непрофитне институције које пружају услуге становништву (у складу с методологијом Европске централне банке);
 - код проблематичних кредита, сектори су приказани одвојено, а ради поређења с подацима монетарне статистике, врши се њихово агрегирање.
- Под појмом *проблематични кредити* подразумева се стање укупног преосталог дуга појединачног кредита (укључујући и износ доцње):
 - по основу кога је дужник у доцњи (на начин предвиђен одлуком којом се уређује класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке) дуже од 90 дана, или по основу плаћања камате или главнице;
 - по коме је камата у висини тромесечног износа (и виша) приписана дугу, капитализована, рефинансирана или је њено плаћање одложено;
 - по основу ког дужник касни мање од 90 дана, али је банка проценила да је способност дужника да отплати дуг погоршана и да је отплата дуга у пуном износу доведена у питање.